

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
Науково-навчальний інститут фінансів, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів і банківської справи

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО

**Матеріали III Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
з міжнародною участю**

1 грудня 2016 р.– 10 січня 2017 р.

Полтава
2017

2. Варналій З. С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення : [монографія] / З. С. Варналій, Д. Д. Буркальцева, О. С. Саєнко. – К.: Знання України, 2011. – 299 с.

3. Власюк О. С. Теорія і практика безпеки в системі науки про економіку: наукова доповідь / О. С. Власюк. – К.: Нац. ін-т проблем міжнар. безпеки при Раді національної безпеки і оборони України, 2008. – 48 с.

4. Дець В. Ф. Міжбюджетне регулювання в системі забезпечення економічної безпеки держави: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 21.04.01 – Економічна безпека держави / В. Ф. Дець. – К., 2008. – 25 с.

5. Деменок О. В. Бюджетна безпека України як складова фінансової безпеки держави: стан та перспективи [Електронний ресурс] / О.В. Деменок, В.І. Глухова. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nie/2010_1/016-022.pdf.

6. Колісник О. Я. Бюджетна безпека у забезпеченні стратегії соціально-економічного розвитку держави: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит / О.Я. Колісник. – Тернопіль, 2009. – 20 с.

ГІПОТЕЗА АДАПТИВНОГО РИНКУ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЕВОЛЮЦІЙНИХ ПРИНЦИПІВ ДЛЯ ПОЯСНЕННЯ ПОВЕДІНКИ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

О.Л. Пластун, *доктор економічних наук, доцент*

ННІБТ «УАБС» Сумського державного університету, м. Суми

Поведінкові фінанси та гіпотеза ефективного ринку є протилежними концепціями, які базуються на різних припущеннях та умовах, розуміючи фінансові ринки та їх поведінку по-різному. Ключовою відмінністю є раціональність учасників ринку. Їх поведінка є раціональною згідно з гіпотезою ефективного ринку і нераціональною з точки зору поведінкових фінансів.

Ендрю Ло (2004) запровадив абсолютно нову концепцію, намагаючись примірити гіпотезу ефективного ринку з поведінковими фінансами. Свій підхід він назвав Гіпотезою адаптивного ринку. Основна ідея, яка закладена в основу цієї гіпотези, полягає у застосуванні принципів еволюції (конкуренція, природний відбір, адаптація, розмноження тощо) до фінансових ринків. Е. Ло стверджував: те, що біхейвіористи вважають ознаками економічної нераціональності – самовпевненість, надреакція та ін., є насправді складовими еволюційної моделі адаптації індивідів до змін у зовнішньому середовищі.

Ця ідея узгоджується з реальними умовами торгівлі на фінансових ринках. На них не існує торгівельної стратегії, яка б була спроможна генерувати прибутки на постійній основі, тому що фінансові ринки постійно змінюються. Наприклад, інтернет-трейдинг радикально змінив особливості ведення торгів. Саме тому інвестори повинні бути у постійному пошуку змін. Вони повинні еволюціонувати.

Згідно з гіпотезою адаптивного ринку, ціни на активи містять такий обсяг інформації, який продиктований комбінацією зовнішніх умов та кількістю і природою «видів» в економіці. Види (тобто учасники ринку за термінологією гіпотези адаптивного ринку) – це окремі групи ринкових учасників (маркет-мейкери, хеджеві фонди, пенсійні фонди, приватні інвестори), які поводяться у притаманній ним манері. Види не є абсолютно раціональними або нераціональними, вони знаходяться в межах цих полярних градацій раціональності. Вони приймають рішення, виходячи з минулого досвіду та власного відчуття того, що може бути оптимальним у кожній конкретній ситуації.

Е. Ло описав поведінку ринкових учасників таким чином: індивіди приймають рішення, виходячи з власного досвіду і своїх найкращих здогадок щодо того, що може бути оптимальним, і при цьому вони навчаються, отримуючи позитивний або негативний зворотній зв'язок від досягнутих результатів.

Розуміння навколишнього середовища, природи видів, їх превалюючої типології, допомагає інвесторам збагнути поведінку ринку.

Ключовою особливістю гіпотези адаптивного ринку є те, що рівновага на ринку не гарантується і не може бути досягнута. Це пояснюється тим, що хоча і існує певне співвідношення між ризиком і доходністю, але воно не є стабільним протягом тривалого часу. Різні фактори суттєво впливають на зміни між цим співвідношенням, наприклад, відносні розміри та переваги різник популяційних груп, інституційні аспекти (регуляційні норми, податкове законодавство тощо). Через те, що самі фактори змінюються з часом, то й співвідношення між ризиком і доходністю також змінюється.

Наприклад, в періоди невизначеності та нестабільності інвестори зазвичай обмежують обсяг ризикових активів, здійснюючи вкладення у менш небезпечні інструменти. Тобто вони діють раціонально. Але в періоди масової паніки або жадібності, коли формуються бульбашки і відбуваються крахи на ринку, інвестори можуть діяти нераціонально.

Покоління інвесторів також змінюються. Е. Ло (2011) довів, що сучасне зовнішнє середовище суттєво відрізняється від того оточення, яке існувало 70 років тому. Сучасні ринки більші за розмірами, швидше реагують на зміни і більш різноманітні, ніж у будь-який інший період.

Рівень ринкової ефективності залежить від умов, які характеризують певний тип фінансових ринків. Конкуренція на ринку є високою, якщо на ньому значна кількість «видів» буде битись за обмежені ресурси. Відповідно, й ефективність таких ринків буде високою (наприклад, фондовий ринок США або ринок ФОРЕКС). Отже, на ефективність ринку впливають фактори зовнішнього середовища, такі як кількість конкурентів на ринку, адаптивність ринкових учасників, ринкова привабливість з точки зору можливостей отримання прибутків.

Ще один важливий аспект гіпотези адаптивного ринку полягає в існуванні арбітражу, тобто принципової можливості «обіграти» ринок. Прибутки формуються внаслідок змін на ринку та його еволюції. Але ці можливості не існують постійно, а зникають, коли учасники ринку ними користуються.

Гіпотеза адаптивного ринку визнає існування різних форм ринкової динаміки: тренди, цикли, бульбашки, крахи та ін. Кожна з цих форм потребує своєї інвестиційної стратегії. А, отже, така стратегія буде ефективною лише у своєму середовищі і неефективною в будь-якому іншому.

Основні припущення гіпотези адаптивного ринку наступні:

індивіди діють у своїх власних інтересах;

індивіди роблять помилки;

індивіди навчаються і адаптуються;

конкуренція виступає драйвером адоптацій та інновацій;

природний відбір формує ринкову екологію;

еволюція визначає ринкову динаміку.

Серед ключових наслідків даної гіпотези відзначимо наступне:

існує взаємозв'язок між дохідністю і ризиком, але їх співвідношення, як правило, є нестабільним з плином часу;

індивідуальне та інституційне сприйняття ризику не є стабільним з плином часу;

час від часу існують можливості для отримання прибутків;

інвестиційні стратегії, засновані на технічному і фундаментальному аналізі, працюють, але лише в рамках певного середовища;

розподіл активів може забезпечувати зростання їх вартості за умови пристосування до систематичних змін на ринку;

ринкова ефективність є характеристикою, яка змінюється з часом і є різною для різних ринків;

основна мета будь-якого ринкового учасника – виживання, джерелом якого є спроможність адаптуватись до змін на ринку та використовувати ринкові інновації.

Гіпотеза адаптивного ринку все ще потребує більш ґрунтовного дослідження для того, щоб претендувати на роль альтернативи гіпотезі ефективного ринку. Вона потребує додаткової інформації та відповідних даних для вимірювання еволюційної динаміки фінансових ринків і поведінки інвесторів в залежності від часового періоду та конкретних обставин. Тим не менш, ця гіпотеза допомагає побудувати міст між гіпотезою ефективного ринку і поведінковими фінансами, пояснюючі різні аномалії Гіпотези ефективного ринку, не відкидаючи саму гіпотезу.

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОНЬЯТЬ

Ю.С. Погорелов, доктор економічних наук, доцент

Полтавський національний технічний університет імені Юрія
Кондратюка, м. Полтава

Розвиток підприємства є передумовою його довгострокової сталої діяльності і невід'ємний від неї. Ще Й. Шумпетер стверджував, що розвиток підприємства тісно пов'язаний з його функціями, і саме реалізація функцій підприємства, які пов'язані зі створенням інновацій, і забезпечує розвиток підприємства [2, с. 134].

Розвиток підприємства – це безупинний процес, що відбувається за штучно встановленою або природною програмою як зміна станів підприємства, кожен з яких є більш якісним за попередній, через що у підприємства виникають, розкриваються та можуть бути реалізовані нові можливості, нові властивості, якості та характерні риси, які сприяють здатності підприємства виконувати нові функції, вирішувати принципово інші завдання, що зміцнює його позиціонування в зовнішньому середовищі і підвищує здатність протидіяти негативним впливам зовнішнього середовища.

Визнання розвитку підприємства метою його діяльності, характеристикою її динаміки та передумовою довгострокової сталості виступає посилкою визначення його умов, за яких розвиток буде результативним. Однією з таких умов є економічна безпека підприємства.

Взаємозв'язок розвитку підприємства та його економічної безпеки є достатньо складним та взаємозумовленим.

З одного боку, підприємство, що перебуває у стані небезпеки, навряд чи здатне до сталого цілеспрямованого керованого розвитку, тобто до внесення змін у його діяльність, які певною мірою порушують сталість діяльності, наявний баланс ресурсів та відносин із зовнішнім середовищем. Адже найголовнішим складником розвитку підприємства є